

XVIe Congrès de la Conférence des Cours constitutionnelles européennes
XVIth Congress of the Conference of European Constitutional Courts
XVI. Kongress der Konferenz der Europäischen Verfassungsgerichte
XVI Конгресс Конференции европейских конституционных судов

Synthèse / Summary / Kurzfassung / резюме

**RÉPUBLIQUE DE SERBIE / REPUBLIC OF SERBIA /
REPUBLIK SERBIEN / РЕСПУБЛИКА СЕРБИЯ**

**The Constitutional Court of the Republic of Serbia
Ustavni sud Srbije**

**langue maternelle / native language /
Muttersprache / родной язык**

ОДГОВОРИ НА УПИТНИК ЗА XVI КОНГРЕС КОНФЕРЕНЦИЈЕ ЕВРОПСКИХ УСТАВНИХ СУДОВА

„Сарадња уставних судова у Европи – садашња ситуација и перспективе“ (резиме)¹

Уставом Републике Србије прокламовано је да су општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни део правног поретка Републике Србије и да се непосредно примењују, с тим да потврђени међународни уговори морају бити у складу са Уставом.

Вршећи своју функцију заштите јединства правног поретка у поступку апстрактне контроле уставности, Уставни суд Србије врши оцену сагласности закона и других општих правних аката и са општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима, док потврђени међународни уговори подлежу оцени њихове сагласности са Уставом.

Уставом се јемче, и као таква, непосредно примењују људска и мањинска права зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима. На основу уставне заповести "Одредбе о људским и мањинским правима имају се тумачити у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење".

Република Србија прихватила је у нормативном домену највише стандарде који се односе на поштовање, заштиту и унапређивање људских права, како на националном, тако и на европском и међународном плану. Чланством у Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама, али и Савету Европе (од 2003.) Република Србије је преузела све обавезе по том основу, те је управо пракса Европског суда за људска права (у даљем тексту: Европски суд) и надлежних тела међународних институција које прате остваривање људских права, од највећег значаја за вршење функције непосредне заштите људских права и слобода од стране Уставног суда Србије у поступку по уставној жалби. То је уједно, по обиму предмета, тренутно доминантна област деловања Суда (преко 90% предмета).

Одлучујући у предметима из својих бројних надлежности, Уставни суд се често позива на правне ставове Европског суда, те позивање на Европску конвенцију у пракси није само декларативно, него одражава однос Уставног суда према Конвенцији као „живом механизму“, који пружа све ширу и потпунију заштиту зајемчених људских права и слобода.

Поред тога, Уставни суд се у својој пракси позива и на друге изворе међународног права, као што су: Општа (Универзална) декларација о правима човека коју је донела Генерална скупштина ОУН 1948. године, Међународни пакт о грађанским и политичким правима, Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, Бечка конвенција о уговорном праву, Оквирна конвенција за заштиту националних мањина Савета Европе, велики број конвенција Међународне организације рада и др.

Различити међународни инструменти (резолуције, препоруке, повеље итд.), које су усвајали поједини органи универзалних или регионалних организација, садрже правила која

¹ Резиме припремила судија др Боса Ненадић, у сарадњи са Љиљаном Лазић и Верицом Јаковљевић.

су важна са становишта заштите људских права. Без обзира што такви акти нису међународни уговори у правом смислу речи и, по свом карактеру, нису формални извори права у смислу Устава Републике Србије, ауторитет доносиоца је учинио да они буду општеприхваћени као правила међународног права. Из тих разлога, Уставни суд је приликом разматрања појединих спорних правних питања имао у виду и поједине препоруке Комитета министара Савета Европе, документе Венецијанске комисије Савета Европе и других тела, а у појединим предметима Уставни суд се позивао и на прописе који су део *acquis communautaire*, иако формално-правно није обавезан да га примењује јер Република Србија није чланица Европске уније, већ од 1. марта 2012. године има статус кандидата.

Значајно је истаћи да се Уставни суд ослањао на поменуте и друге изворе међународног права и друге међународне документе како у оквиру своје надлежности везане за оцену уставности закона и других општих аката, тако и одлучујући у оквирима својих других надлежности (приликом одлучивања о жалбама неизабраних судија и носилаца јавнотужилачке функције у поступку општег избора током процеса реформе правосуђа у Републици Србији; одлучујући о предлозима за забрану рада удружења грађана, а нарочито у бројним предметима уставних жалби). Суд је, посебно почев од 2008. године, донео већи број одлука којима је касирао законска решења с позивом не само на одредбе Устава, него и на конвенцијско право. Развој праксе Уставног суда обележен је све већим ослањањем на ставове изражене у пракси Европског суда поводом спорних уставноправних питања од изузетног значаја (као што су: карактер мандата народних посланика, односно одборника изабраних у локалне парламенте, начин доделе појединачних посланичких и одборничких мандата, институт тзв. „бланко оставке“, поступак избора и разрешења судија, право на вођење управног спора у појединим областима, неповредивост средстава комуницирања, оснивање и регистрација јавних гласила, спречавање сукоба интереса функционера, заштита права на имовину и др.), као и на одредбе Међународног пакта о грађанским и политичким правима (на пример, у вези са питањем оснивања и уписа у регистар јавних гласила) и Међународне организације рада (на пример, у вези са питањем права на рад и слободом избора занимања, организовања синдиката и посебне радно-правне заштите представника запослених, права на породилско одсуство, права на накнаде и др.).

Усклађивање уставносудске праксе са праксом Европског суда посебно је дошло до изражаја у поступању Суда по изјављеним уставним жалбама, односно у поступку заштите индивидуалних Уставом и Конвенцијом зајемчених људских права и слобода. Уставни суд је нарочито узимао у обзир изграђену праксу Европског суда у погледу заштите права на живот, права на слободу и безбедност, неповредивост психичког и физичког интегритета, правично суђење, посебно са аспекта суђења у разумном року, поштовање приватног и породичног живота и других права повређених у кривичном, грађанском или управном поступку. Делотворност уставне жалбе илуструје податак да је Уставни суд од увођења института уставне жалбе, у периоду од 2006. до 2012. године, усвојио 2982 уставне жалбе којима је утврдио повреду индивидуалних права и слобода.

Како су, према Уставу, одлуке Уставног суда коначне, извршне и општеобавезујуће, то подразумева да их и национални судови морају поштовати и примењивати. Суд најчешће цитира праксу Европског суда и сматра изузетно важним упознавање других националних судова са његовим одлукама. С друге стране, национални судови се најчешће позивају на

одлуке Уставног суда у којима су цитиране пресуде Европског суда релевантне за пресуђење у конкретним предметима националних судова.

Уставни суд прати и праксу других европских уставних судова и шире. Позивање на праксу других уставних судова Уставни суд не заснива на језичкој групи као опредељујућем атрибуту. Међутим, јесте од утицаја чињеница да законодавство бивших република - чланица савезне државе (СФРЈ) потиче из истог правног поретка и има задржане бројне правне институте који су били заједнички, те се поводом конкретних оспорених законодавних решења постављају иста спорна уставноправна питања, што праксу уставних судова у региону чини сроднијом. Чињеница да је Уставни суд Републике Србије, поступајући у значајном броју својих предмета из различитих надлежности, имао у виду и правна становишта изражена у пракси других уставних судова, указује да одлуке страних уставних судова имају одређени утицај и на праксу Уставног суда Републике Србије.

У оквирима међународних тела и струковних асоцијација, Уставни суд сарађује са уставним судовима – члановима Конференције европских уставних судова, Удружења уставних судова франкофоније АССРУФ и Светске конференције уставног судства и других организација, учешћем представника Суда на конференцијама и другим скуповима које организују наведена тела и организације. На билатералном плану, Уставни суд непосредно сарађује са преко двадесет уставних судова. Нарочиту важност Суд придаје регионалној сарадњи са уставним судовима држава насталих на тлу бивше државе Југославије, међу којима је регионална сарадња препозната као важан механизам уједначавања праксе у заштити људских права и слобода у региону.

16. септембар 2013. г.